

Економіка України: Місячний Огляд

Головне

- Відновлення зростання реального сектору економіки помірними темпами
- Позитивні темпи зростання ВВП підтримуються, в основному, за рахунок сільського господарства
- Реальне зростання у промисловості другий місяць поспіль у вересні
- Виконання доходної та видаткової частин бюджету за 9 місяців цього року відбувається згідно з планом
- Збільшення доходів бюджету цього року за рахунок зростання надходжень від ПДВ та податку на прибуток підприємств
- Рекордне негативне сальдо торгівлі товарами у серпні через низькі темпи зростання експорту

Центр Соціально-Економічних Досліджень CASE Україна

Вул. Старокиївська 10, офіс 15
04116, Україна, Київ
Тел./Факс: (+38 044) 483 26 14,
(+38 044) 483 24 68
E-mail: info@case-ukraine.kiev.ua
Web-site: www.case-ukraine.kiev.ua

Проект здійснено за фінансової підтримки UNDP Україна.

Керівник проекту:

Микита Михайличенко

Автори:

Дмитро Боярчук, Віталій Ваврищук

Всі права захищено

Погляди, викладені у цьому виданні, є думками авторів і не обов'язково співпадають з позиціями наших спонсорів.

Основні ризики

У реальному секторі на кінець 2005 р. загалом не передбачається значних ризиків. Всі основні негативні тенденції поточного року вже проявились повною мірою і погіршення ситуації є малоімовірним. Поза тим, тенденції у будівництві, торгівлі та основних секторах промисловості не дають підстав для оптимізму.

Доходна частина бюджету виконується відповідно до плану. Існують деякі ризики недовиконання бюджету по доходах, однак цей ризик є досить невеликим. Фактично уряд зможе до кінця року акумулювати достатньо ресурсів для виконання видаткової частини бюджету.

Тенденція до збільшення негативного сальдо торгівлі товарами збережеться до кінця цього року. Однак за рахунок торгівлі послугами сальдо торгівлі в 2006 році залишатиметься позитивним. За результатами 2005 року можна спрогнозувати скорочення реальних обсягів експорту через погіршення кон'юнктури на світових ринках товарів, що є ключовими у структурі експорту України.

ВВП та Реальний сектор (вересень 2005)

Після досягнення найнижчої точки, у серпні реальний сектор відновив помірне зростання – темпи росту ВВП становили 3.0% р/р у вересні 2005-го року. Відновлення позитивної динаміки відбулося за рахунок стабільного приватного споживання, деякої стабілізації інвестиційного попиту та накопиченням у запас після збору урожаїв. Загалом тенденція залишається не дуже втішною: промисловість стагнує, будівництво та ринкові послуги демонструють негативну динаміку, а зростання підтримується за

рахунок сільського господарства та неринкових послуг.

Негативні темпи розвитку реального сектору економіки (-1.6% р/р) у серпні 2005-го року носили тимчасовий характер і були зумовлені передусім затримками у зборі урожаю. У вересні поточного року ситуація зі збором зернових виправилась, що й відобразилось на загальних показниках росту ВВП. Зокрема, темпи росту сільського господарства прискорились із 3.1% р/р (січень-серпень 2005 р.) до 3.9% р/р (січень-вересень 2005 р.).

Таблиця 1. Темпи росту доданої вартості по секторах, % р/р, 2004-2005

	1кв. 04	2кв. 04	3кв.04	4кв. 04	1кв. 05	2кв.05	3кв. 05	Січень-вересень 2005-го
Додана вартість	12.6	12.8	14.1	9.4	4.9	3.2	1.2	2.8
Промисловість	13.8	11.8	10.7	6.4	6.2	3.3	0.7	3.1
включаючи:								
Добувна	10.4	6.8	0.4	-0.3	3.6	2.1	4.8	3.5
Обробна	22.7	15.5	13.8	9.5	7.8	3.2	0.2	3.1
Енергетика	-4.4	-0.4	3.4	-0.4	3.2	5.2	-0.6	2.7
Сільське господарство	-4.2	1.2	36.2	9.7	5.9	8.5	2.4	3.9
Будівництво	29.8	30.6	17.2	3.7	-5.9	-9.0	-6.4	-7.2
Ринкові послуги	16.8	21.6	7.1	11.8	3.1	1.5	-1.1	1.0
включаючи:								
Транспорт	11.0	8.9	11.1	10.2	7.3	6.8	5.1	6.3
Торгівля	23.5	35.1	3.0	13.4	-1.5	-3.2	-7.0	-4.2
Неринкові послуги	5.0	6.8	6.4	6.3	5.2	5.1	4.4	4.9
включаючи:								
Охорона здоров'я	4.5	5.6	6.2	5.5	4.8	4.8	4.0	4.5
Освіта	5.4	7.5	6.5	6.8	5.4	5.3	4.6	5.1

Джерело: розрахунки CASE Україна на основі даних Держкомстату

Загалом у інших секторах спостерігається стабілізація тенденцій. Зокрема, промисловість відновила позитивні темпи зростання і вже другий місяць поспіль обсяги виробництва у даному секторі зростають на 0.9% р/р. Ринкові послуги (транспорт та торгівля) також були стабільними у своїх темпах розвитку протягом серпня-вересня 2005 р. Аналогічна ситуації і з неринковими послугами. Будівництво уповільнилось у своїх темпах спаду (-7.2% р/р за січень-вересень 2005р.

проти -7.7% р/р за січень-серпень поточного року).

Промислове виробництво відновило позитивну динаміку, однак темпи росту залишаються на досить низькому рівні. Позитивна динаміка у секторі в основному забезпечувалась розвитком харчової промисловості та деяким скороченням темпів спаду у металургійному секторі.

Харчова промисловість продовжує нарощувати темпи росту (+17.8% р/р у

вересні 2005 р.), що відбувається завдяки потужному зростанню внутрішнього попиту, що, у свою чергу, стимулюється стрімким збільшенням реальних доходів населення.

Усі інші сектори промисловості демонструють негативну динаміку. Слабкий інвестиційний попит на внутрішньому та на зовнішньому ринках стали причиною скорочення обсягів виробництва у машинобудуванні (-2.8% р/р у вересні 2005 р.). Металургія дещо скоротила темпи спаду (до -1.2% р/р у вересні після -7.0% р/р у серпні 2005 р.), що перш за все пов'язано з деякою переминою у внутрішньому економічному середовищі (зміна уряду). Хімічна та нафтохімічна промисловість скоротили обсяги виробництва (-0.6% р/р у вересні 2005р.) через послаблення внутрішнього попиту на продукцію цього виду. Виробництво продуктів нафтопереробки продовжує страждати (-20.3% р/р у вересні 2005р.) від нестабільної ситуації на ринку нафтопродуктів.

Зі сторони попиту значних змін не спостерігається. Досі основною рушійною силою є приватне споживання. Державне споживання підтримує позитивні, але слабкі темпи росту через значну долю соціальних витрат у видатках бюджету. Чистий експорт та інвестиційний попит не слугують основою поточного зростання.

Бюджет (вересень 2005)

Станом на перше жовтня 2005 р. доходи консолідованого бюджету становили 95.1 млрд. грн. (32.8% ВВП). Видатки за аналогічний період склали 89.3 млрд. грн. (30.8% ВВП). Виконання доходної та видаткової частини консолідованого бюджету відбувається відповідно до плану. За дев'ять місяців 2005 р. доходна частина консолідованого бюджету була виконана на 70% від плану. По видатках цей показник дещо нижчий – 64% за 9 місяців 2005 р. Фактично, показники виконання поточного року є на тому ж рівні, що й у 2004 р.

За 3 кв. 2005 р. бюджетні показники виглядають таким чином: доходи консолідованого бюджету становлять 36.6 млрд. грн. (31.5% ВВП), видатки – 32.6 млрд. грн. (28.0% ВВП). Хоча податкове навантаження у 3 кв. 2005 р. дещо нижче ніж у 2 кв. 2005 р. (34.8% ВВП), у порівнянні з аналогічним періодом 2004 р. (25.4% ВВП) відчувається значне зростання даного показника (на 6 в.п.). Потрібно зазначити, що деяке зменшення податкового навантаження у 3 кв. зумовлене сезонністю – номінальний ВВП у даний період має дещо більше значення через збір урожаю.

Зростання доходів консолідованого бюджету в основному було зумовлене скасуванням галузевих пільг та відміною пільг для вільних економічних зон. Основними джерелами стали стрімке збільшення надходжень від ПДВ у реальному виразі (7.9% ВВП у 3 кв. 2005 р. проти 4.3% ВВП у 3 кв. 2004 р.) та збільшення надходжень від податку на прибуток підприємств (на 1 в.п. до 5.3% ВВП у 3 кв. 2005 р.). Цікаво, що це мало місце в умовах охолодження загальної макроекономічної ситуації.

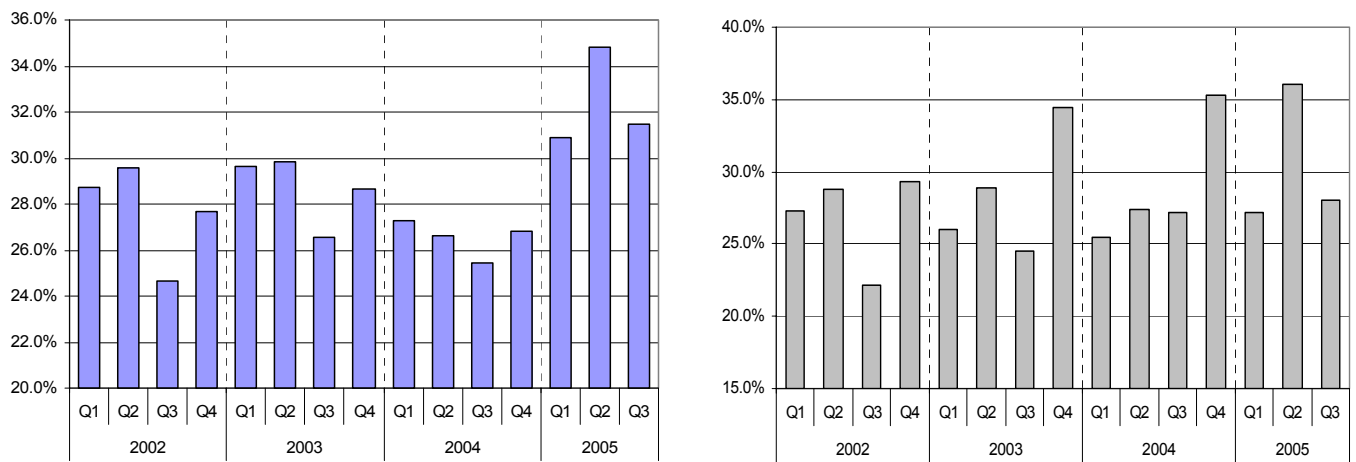
По видатковій частині реальний рівень бюджетних витрат лише незначно зріс у порівнянні з 3 кв. 2004 р. Зокрема, у липні-вересні 2005 р. видатки консолідованого бюджету були лише на 0.8 в.п (по відношенню до ВВП) більшими ніж рік тому. Зростання витрат у реальних показниках спостерігалось на соціальні потреби, освіту та охорону здоров'я. З іншого боку зменшились видатки на оборону та правопорядок та на економічну діяльність.

За результатами 9 місяців 2005 р. профіцит консолідованого бюджету склав 5.8 млрд. грн. (2% ВВП). Така ситуація є тимчасовою і до кінця року видатки консолідованого бюджету перевищать доходну частину відповідно до плану.

У 3кв. 2005 р. надходження від приватизації склали всього 51.5 млн. грн., а загалом за 9 місяців 2005 р. – 750 млн. грн. Деякою мірою така ситуація з приватизаційними надходженнями за цей період (10.7% від річного плану) була зумовлена очікуваннями масштабної приватизації „Криворіжстали”.

Державний борг залишився майже без змін 81.3 млрд. грн. (+0.3% м/м у вересні 2005р.). Внутрішній борг становить 23.6 млрд. грн. (-1.0% м/м у вересні 2005р.). Зовнішній борг зареєстровано на рівні 58.61 млрд. грн. (+0.3% м/м у вересні 2005р.).

Графік 1. Доходи та видатки консолідованого бюджету у 2002-2005, % ВВП (лівий та правий графіки відповідно)

Джерело: Державне казначейство України, оцінки CASE Україна

Зовнішня торгівля (серпень 2005)

Сальдо торгівлі товарами у серпні 2005 року становило –490 млн. дол. США, що є найбільшим від’ємним місячним показником з часу фінансової кризи 1998 року. В цілому за 8 місяців року баланс торгівлі товарами також сягнув від’ємного значення –372 млн. дол. Обсяги експорту з початку року виросли на 6.8% у порівнянні з відповідним періодом попереднього року і склали 22.4 млрд. дол., в той час як темпи росту імпорту становили 26.4%, а обсяги імпорту – 22.8 млрд. дол. Темпи росту імпорту в Україну співставні з показниками за попередні роки, в той час як зростання експорту уповільнився у 8 разів. Частково поточні темпи зростання офіційного імпорту були забезпечені за рахунок зростання частки легальних поставок внаслідок дії програми „Контрабанда – стоп!”

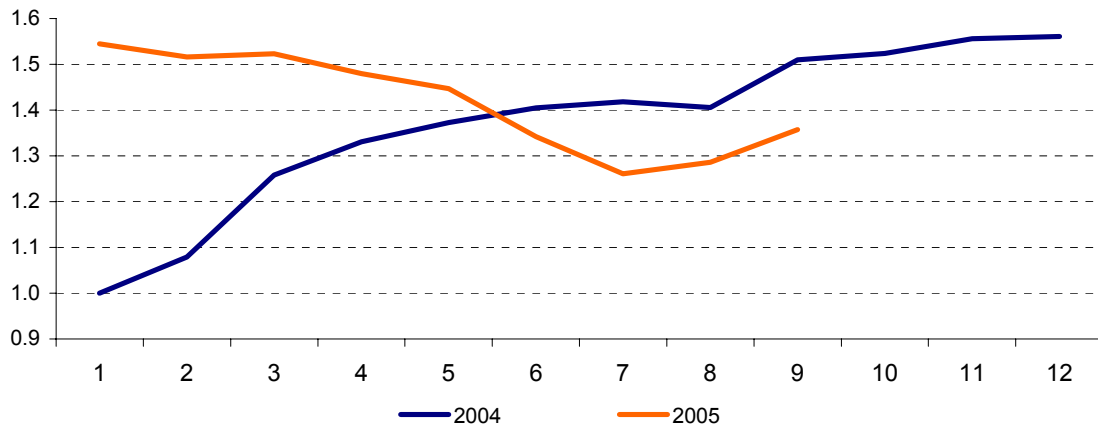
За 8 місяців 2005 року відбулося суттєве зниження номінальних обсягів експорту приладів і апаратів (-85%), залізничних, трамвайних локомотивів та шляхового обладнання (-43%), електричних машин та устаткування (-39%), скла та виробів зі скла (-67%), насіння і плодів олійних культур (-83%). Водночас найбільшою мірою збільшився номінальний експорт зернових культур (+140%), текстильних матеріалів (+140%), руди, шлаків та золи (+70%). Найбільш динамічно зростав експорт до країн СНД (+24%), в той час як до європейських країн експортовано на 6.5% товарів менше ніж у січні-серпні 2005 року.

Частка недорогоцінних металів у загальних обсягах експорту становила 42% і збільшилася на 3.1 в. п. в порівнянні аналогічним періодом 2004 року. Номінальні обсяги експорту металів та продукції з них зросли на 15%,

що було забезпечено за рахунок суттєвого зростання світових цін. Однак вже із серпня

ціни на метал та продукцію металургії нижчі, ніж рік тому (див. Графік1).

Графік 2. Динаміка цін на продукцію металургії (січень 2004 р. = 100%)

Джерело: MEPS

Зростання імпорту відбулося майже по всім товарним групам. Однак по декільком групам все ж відбулося значне скорочення поставок: імпорт зернових зменшився на 70% (це пов'язано із гарним врожаєм зернових в Україні цього року), цукру та кондитерських виробів з цукру – на 35% (через відмовою ВРУ встановити квоти на ввезення цукру-сирцю по пільгових тарифах). У структурі імпорту зменшилася частка енергетичних ресурсів з 36.2% рік тому до 31%. Натомість, зросла частка механічного обладнання на 1.4 в. п., текстилю та виробів з нього – на 0.6 в. п., продукції хімічної промисловості – на 0.8 в. п.

27 вересня представники України та Грузії підписали Протокол про реалізацію положень Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Грузія про вільну торгівлю від 9 січня 1995 року. Підписання Протоколу обумовлене необхідністю деталізувати положення статті II Угоди між Україною та Грузією. Зважаючи на неоднозначність трактування цієї статті Україна в односторонньому порядку вилучила з режиму вільної торгівлі з Грузією цукор та цукрові сиропи.

14 жовтня Росія ввела спеціальне мито на імпорт ряду кондитерських виробів з

України. Зокрема мито на крохмальну патоку, варені цукерки з начинкою або без начинки, виготовлені з використанням какао і какаопродуктів, а також тофі і карамель становить 0.6 євро за 1 кг. Імпорتنі тарифи на варені цукерки, тофі, карамелі та інші солодощі становитимуть 20%, але не менше 0.25 євро за 1 кг.